

Recht van Antwoord aan *RES PUBLICA*

aan de heer Guido PROVOOST

★

Het Frans-Belgisch militair accoord van 1920 en de zaak der Utrechtse documenten in 1929

« audi et alteram partem,
audiatur et altera pars »...

Mijn eerste indruk : een mij onbekende poogt eerlijk deze zaak te benaderen, maar verminkt mijn psychogram door een misleidende etiketten-plakkerij, die geïnteresseerden eens hebben geconstrueerd « pour les besoins de leur cause ». De geïnteresseerden worden gedeeltelijk met name genoemd in het artikel.

Laat mij vooraf zeggen, dat Arthur de Bruyne reeds in 1959 in drie artikels (*'t Pallieterke*) meer bleek te weten dan hier wordt geschreven, en dat toen generaal Dutoit (1) (een der « slachtoffers » van het Veiligheidsgeknoei) met recht zei : « Die dat schreef weet er veel van af, maar, 't laatste nog niet ». Generaal Dutoit vergat het ook te zeggen. Maar misschien krijgen wij dat in de « papieren » van Minister de Broqueville, die jammer genoeg eerst in 1980 mogen geopend worden...

Zal ik hier nu ook nog de dode, Frank Heine, in een juister licht stellen ? Een zekere heer Molitor schreef in 1955 in *La Revue Nouvelle* een lovend In Memoriam over de denker, de filosoof, etc. Want dat alles — en nog meer — is Frank Heine geweest (2). Een ondoorgrondelijk wezen, slachtoffer van zijn Daimon (in socratische zin) en van zijn Démonen (in de Freudiaanse betekenis). Een onderwerp apart.

---

(1) Ik gebruik uw schrijfwijze, doch meen dat de juiste naam Duthoit is.

(2) Zie « Elseviers Weekblad », 27 mei 1961 : « Van Avonturier tot Heilige », door Antoine Seyl, directeur van het Belgisch Pers- en Telegraafagentschap Belga.

Zoekt U de waarheid? Wenst U de waarheid? Konfronteer dan de statisten (die niet stom wensen te blijven). Ik ben in ieder geval uw man en volg uw kritiek op de voet.

Dat ik vijanden had in de eigen partij? Qua argument is dit een boemerang. Herinner U de historische vijandschap Van Cauwelaert-Sap; Huysmans-De Man; Gelders-Fayat-Simonet; hoeveel vijanden tellen Theo Lefever, Van den Daele, Verroken in eigen rangen. Wenst U nog koorden in het huis van de gehangenen?

Nergens wordt het oordeel over een medemens meer vervalst dan in de politiek en haar dependenciën (geschiedenis en kronijken), en de vijandschap van vrienden is vaak hardnekkiger dan die van vijanden tout court. Jawel « la haine est une forme de l'ignorance », maar niet alleen in « onze communautaire aangelegenheden »! Ik zou er thans willen aan toevoegen... « et l'ignorance aveugle la vue de l'homme sur son frère ». Vooral wanneer zij partisaanse historici zijn, zoals er een paar in uw eerlijk beproefde studie worden geciteerd. En die, nota bene, stelselmatig de handschoen hebben geweigerd, die wij ze (vriendelijk) toegeworpen hadden.

Dat er een opvallende overeenkomst bestaat in het oordeel van politici en historici wat mij aangaat? Ik ken nog wel een Waals historicus die daar anders over denkt. En een dozijn brieven van Huysmans (ik houd ze U ter inzage!) geven een ander oordeel dan dit van « plus bête que méchant ». Vanwaar dan die overeenkomst bij sommigen? Heel eenvoudig! Hierboven schreef ik reeds over de betekenis van de « haat van vrienden ». Zonder een gegeven gevicieerd oordeel te controleren, door bijvoorbeeld persoonlijke kennismaking en konfrontatie, plakken « ze » hun etiketten en broderen verder. Wat ze werkelijk gelezen hebben om hun oordeel te funderen? Een van de ergste etikettenplakkers moest zwijgend het verwijt incasseren, dat hij niet eens de « Socratische Gesprekken » van ons had gelezen, die hem een heel andere mens hadden doen kennen, dan het karikatuur dat hij ervan gemaakt heeft. Maar alleen het karikatuur paste in zijn kraam, dat het kraam is van diegenen die vooraleer zij voorgoed afzwaaien, de geschiedenis van de Vlaams-nationale beweging wensen te zetten naar hun hand. Ook eerlijk menenden worden hiervan het slachtoffer, bij zover zij de etikettenplakkerij haast onbewust overnemen. Dat wij te veel geschreven hebben? Best mogelijk. Wij wisten veel en lazen veel en hadden de nijpende drang om daarover met de mensen van ons volk te communiceren. Dan laat men vanzelf al eens een steek vallen. Maar dat mijn *Jan van Gent* een bestseller (n^r 2) kon worden op de Antwerpse Boekenbeurs, en viermaal gedrukt werd, pleit toch niet tegen ons. Even-

min als onze « Socratische Gesprekken (2 druk), die schitterende recensies kreeg.

Onevenwichtig en extreem? Lees beide boeken zelf en oordeel dan. Onszelf in het voetlicht stellen? Wij droegen nooit een uniform met strepen en sterren. Wij kwamen in heel de tweede wereldoorlog maar tweemaal in het voetlicht. Een keer om cc 35.000 Vlaamse krijgsgevangenen naar huis te helpen. Een andere keer toen wij voor de rechters der Repressie de volledige verantwoordelijkheid op ons namen voor alles wat wij geschreven hadden en gedaan. De twaalf kogels lagen klaar. Een Auditeur als Marc De Smedt vond dat juist de « idealisten » (als W.H. Hoe vleiend vanwege een Auditeur!) moesten doodgeschoten worden. Lees Lods in *De Standaard* van toen hierover.

Onevenwichtig? Vraag professor van Goethem wat hij gezegd en gedacht heeft in zijn universitaire studiering over mijn werk « Het Bevolkingsvraagstuk in België » (verschenen bij Excelsior-Brugge), waarbij ook Luc. Moyersoen (later minister) en Richard Declercq (later gouverneur) met mij op dezelfde studiebank zaten en instemden met het meer dan gunstig oordeel van professor van Goethem. *De Standaard* zelf schreef in een recensie niets dan lovende woorden en stelde vast dat wij statistieken hadden verwerkt die nog nergens gepubliceerd werden. Voor een « totaal onevenwichtige » toch wel de moeite waard.

Extreem? Ik stond steeds op een Diets standpunt. Die daarvan afweken en naar andere standpunten zwijmelden, vonden dat ik dronken was... en dus extremistisch.

Een randfiguur in de Vlaams-nationale beweging?

Best mogelijk. Maar dan een randfiguur die in het uniform van Ijzersoldaat « vereeuwigd » werd op het reuzedoek van de kunstschilder Luyten, dat thans in de Ijzertoren hangt. Foei voor zoveel geldingsdrang. Maar ik heb dat aan Luyten niet gevraagd. De stroom van die tijd drong mijn randfiguur vanzelf naar voor. Zodat de eerste grote Vlaams-nationale Vossenbetoging na de eerste wereldoorlog te Lier bij de 20.000 mannen bijeenbracht in een « Ward Hermans-hulde » (lees de kranten van die tijd) waarbij ik een borstbeeld geschonken kreeg van dezelfde kunstenaar die koning Albert op zijn paard deed en doet zitten te Nieuwpoort (Karel Aubroek). In zo'n illuster gezelschap krijgt men vanzelf geldingsdrang!

Te Oostende liep een visserssloep van stapel gedoopt met mijn naam, en voer met de leeuwenflag in top de haven uit. Later zou *De Standaard* berichten, dat een storm op de Noordzee de topmast had gekraakt. Het blad bracht dit met enig leedvermaak. Van je vriendjes...

Villa's in Kalmtout en aan de kust (Blankenberge) droegen mijn pseudoniem (Ijzergalm) gebeiteld in hun gevel. En de bewoners vandaag (ik konstateerde het zelf!) wisten er de oorsprong niet meer van. Ze wisten alleen dat hun grootvader een vlaams oudstrijder van 1914-1918 was geweest en dat die het huis had bewoond. Ik werd nederig. Sic transit gloria mundi...

Mijn betekenis voor de Vlaams nationale beweging? Dan moet U heel zeker die kampanje lezen in « De Schelde » in de twintiger jaren voor vrijwilligers om onze gevangenen af te lossen. Dagenlang hebben zich vrijwilligers per brief aan de redactie gemeld. Het was een ... orgie van idealisme. Zoek dit nog eens!

In het slot van uw artikel over mijn politieke perikelen verzwijgt U, dat ik ook dan nog door de leiding van het VNV terug werd gevraagd om ondanks alles als partijlid nogmaals gekozen te worden, voor de Kamers in de laatste verkiezing voor de tweede wereldoorlog uitbrak. Voor een vrijbouter en een randfiguur toch allerhand. Dat ik een scherpe pen had? Best mogelijk. Maar dat strookt dan weer niet met allerlei epiteten die U en de anderen mij benevolente hebben aufgeoktroeyeerd. De etikettenplakkers zouden goed doen zich eindelijk onderling eens akkoord te stellen over de epiteten die ik al dan niet verdien. Ik ben goedhartig, schreven jullie zelf. Iets moet er dus wel van waar zijn.

Moest ik hier met een scherpe pen antwoorden, dan zou ik sommigen door U vernoemd wel anders van antwoord dienen; zoals de man die minister werd in een regering die dokter Borms zou doen fusiljereren, die hij jarenlang « mijn broeder » Borms had genoemd! Van extreem en gebrek aan kritische zin gesproken! Dat was een van de topfiguren die de randfiguur niet klein kreeg, dan maar overliep naar een Belgische partij en zijn ministerportefeuille niet eens in de weegschaal wierp om het leven te redden van zijn beste vriend! Over welke moord vandaag zelfs francofiële journalisten een scherp en vernietigend oordeel hebben geveld. Nee, dan eindig ik liever als randfiguur, arm maar trouw (3) aan mijn overtuiging en voor het nageslacht bewaard op dat historisch kunstwerk van meester Luyten in de Ijzertoren van Diksmuide. Maar foei, dat is alweer die geldingsdrang van een « vrijbouter »!

In mijn proces (Krijgsraad Mechelen, 1947) getuigde Frans Van Cauwelaert, dat tijdens een lange rede van mij in het Parlement over de Ijzertragedie, heel de Kamer, zelfs de Walen aan mijn lippen hingen.

---

(3) ELIAS, *Geschiedenis der Vlaamse nationale gedachte*, blz. 16 (III). « Het is een feit dat in deze hele zaak Ward Hermans niet het minste verwijt van winstbejag of geldelijk profijt treft ».

Wil U de sleutel van heel ons persoonlijk drama, dat dit is van tien-duizenden Vlaamse oudstrijders, tracht dan eerst eens in dit drama uw-licht op te steken, en uw oordeel zal anders luiden dan U het thans deed in *Res Publica*.

En lees in mijn *Avondland-idee en Vlaanderen*, verschenen in 1927 (!) de bladzijden 98-99 en U zult versteld staan (ik overdrijf met geen woord) over het luciede denken van zo'n onevenwichtige geest als de mijne... Was ik astroloog — ik ben het niet — zou ik dat in verband brengen met het psychogram van de Waterman... Maar misschien is dat alweer geldingsdrang of een blijk van volslagen onevenwichtigheid. Foei !

Ward HERMANS.

UNIVERSITÉ LIBRE DE BRUXELLES

INSTITUT DE SOCIOLOGIE

Fondé par Ernest Solvay

Revue de l'Institut de Sociologie

Rédaction-Administration :

INSTITUT DE SOCIOLOGIE de l'U.L.B. Avenue Jeanne 44, B-1050 Bruxelles (Belgique)

CONDITIONS D'ABONNEMENT :

Revue trimestrielle (Editions de l'Institut de Sociologie)

600 fr belges pour la Belgique   200 fr belges pour le fascicule.
700 fr belges pour l'Etranger   400 fr belges le n° double

Articles de fond : Science politique, économie politique, économie sociale, sociologie du travail, sociologie africaine, psychologie sociale, sociographie, etc.

Chronique du mouvement scientifique

Notices bibliographiques : Notes et documents
comptes rendus critiques

Acquisitions de la bibliothèque

Chronique de l'Institut — Informations